

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2009 m. kovo 12 d.¹

I — Įvadas

1. Šiuo prašymu Prancūzijos *Cour de Cassation* pateikia Teisingumo Teismui klausimus dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamento (EB) Nr. 1347/2000² išaiškinimo.

2. Šiais klausimais siekiama išsiaiškinti, kuris teismas – Vengrijos ar Prancūzijos – turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl santuokos nutraukimo, jeigu abu sutuoktiniai turi nuolatinę gyvenamąją vietą Prancūzijoje ir yra Vengrijos ir Prancūzijos piliečiai.

3. Jie kyla nagrinėjant Vengrijos teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo pripa-

žinimo Prancūzijoje klausimą. Šis sprendimas buvo priimtas prieš įsigaliojant reglamentui procese, kuris buvo pradėtas iki Vengrijos įstojimo į ES. Tokiu atveju Reglamento Nr. 2201/2003 taikymas, remiantis reikšmingomis pereinamojo laikotarpio nuostatomis, priklauso nuo to, ar sprendimą priėmusios kilmės valstybės teismai turėjo jurisdikciją pagal reglamentą.

II — Teisinis pagrindas

4. Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio „Bendroji jurisdikcija“ 1 dalyje nustatyta:

„1. Bylose, susijusiose su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia, jurisdikciją turi teismai, esantys toje valstybėje narėje:

¹ — Originalo kalba: vokiečių.

² — OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 t., 6 sk., p. 243, iš dalies pakeistas 2004 m. gruodžio 2 d. Reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 (OL L 367, p. 1), taip pat vadinamas Reglamentu Briuselis II a.

- a) kurios teritorijoje:
- yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo padavimo ir yra atitinkamos valstybės narės pilietis arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, jeigu joje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta;
 - yra sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, arba
- b) kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurioje yra abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta.“
- buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu vienas iš sutuoktinių joje tebegyvena, arba
- yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, arba
5. Dėl *lis pendens* su santuoka susijusiose byloje reglamento 19 straipsnio 1 ir 3 dalyje numatyta:
- „1. Jeigu tarp tų pačių šalių skirtingų valstybių narių teismuose iškeltos bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.
- yra vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu buvo paduotas bendras pareiškimas, arba
- yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji ten gyveno ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo padavimo, arba
- <...>

3. Jeigu nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, atsisako jurisdikcijos pirmojo teismo naudai. <...>“

6. Reglamento Nr. 2201/2003 21 straipsnyje reglamentuojamas užsienio sprendimų pripažinimas ir jame, be kita ko, nustatyta:

„1. Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.

<...>

3. Nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio, bet kuri suinteresuota šalis gali šio skyriaus 2 skirsnyje nustatyta tvarka paduoti prašymą dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo.

I - 6876

4. Jeigu teismo sprendimo pripažinimo klausimas valstybės narės teisme iškeliamas atsitiktinai, minėtas teismas gali jį išspręsti.“

7. Šio reglamento 22 straipsnyje, be kita ko, numatyti tokie sprendimo dėl santuokos nutraukimo nepripažinimo pagrindai:

„a) toks pripažinimas akivaizdžiai prieštarauja valstybės narės, kurioje prašoma jį pripažinti, viešajai tvarkai;

b) jis buvo priimtas neatvykus į teismą, jei bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas atsakovui nebuvo įteiktas laiku ir tokiu būdu, kad atsakovas turėtų pakankamai laiko pasiruošti savo gynybai, išskyrus tuos atvejus, kai nustatoma, kad atsakovas nedviprasmiškai pritarė teismo sprendimui; <...>“

8. Tačiau pagal 24 straipsnį kilmės valstybės narės teismo jurisdikcija negali būti peržiūrima. Visų pirma atitiktis viešajai tvarkai, kaip nurodyta 22 straipsnio a punkte, tikrinimas negali būti taikomas jurisdikcijos taisyklėms, išdėstytoms 3–14 straipsniuose.

III skyriaus nuostatas, jeigu jie susiję su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia arba tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams nagrinėjant šias santuokos bylas.

9. Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse numatytos tokios pereinamojo laikotarpio nuostatos:

„1. Šio reglamento nuostatos taikomos tik iškeltoms byloms, dokumentams, tinkamai parengtiems arba užregistruotiems kaip autentiški dokumentai, ir šalių susitarimams, sudarytiems po jo taikymo datos pagal 72 straipsnį.

4. Teismo sprendimai, priimti prieš šio reglamento taikymo datą, bet po Reglamento (EB) Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datos, bylose, iškeltose prieš Reglamento (EB) Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datą, pripažįstami ir vykdomi pagal šio reglamento III skyriaus nuostatas, jeigu jie susiję su santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia arba tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams nagrinėjant šias santuokos bylas ir jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta pagal taisykles, atitinkančias arba šio reglamento II skyriuje, arba Reglamente (EB) Nr. 1347/2000, arba bylos iškėlimo metu galiojusioje konvencijoje, sudarytoje tarp kilmės valstybės narės ir valstybės narės, į kurią kreipiamasi, nustatytas taisykles.“

<...>

3. Teismo sprendimai, priimti prieš šio reglamento taikymo datą bylose, iškeltose įsigaliojus Reglamentui (EB) Nr. 1347/2000, pripažįstami ir vykdomi pagal šio reglamento

10. Pagal reglamento 72 straipsnį jis įsigaliojo 2004 m. rugpjūčio 1 d. ir taikomas nuo

2005 m. kovo 1 d., išskyrus 67, 68, 69 ir 70 straipsnius, kurie taikomi nuo 2004 m. rugpjūčio 1 dienos.

III — Faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

11. Reglamentas Nr. 2201/2003 savo turiniu susijęs su 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo³, kurį jis pakeitė⁴. Reglamento Nr. 1347/2000 2 straipsnis pažodžiui atitinka Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnį. Remiantis Reglamentu Nr. 1347/2000 46 straipsniu, jis įsigaliojo 2001 m. kovo 1 dieną.

12. Reglamentas Nr. 1347/2000 savo ruožtu iš esmės perėmė 1998 m. gegužės 28 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų bylose, susijusiose su santuoka, pripažinimo ir vykdymo parengimo remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu⁵ (toliau – Konvencijas Briuselis II) nuostatas. Nuo to momento Konvencija nebegaliojo. Priimdama Reglamentą Nr. 1347/2000, Taryba atkreipė dėmesį į profesorės dr. Alegría Borrás paaiškinamąjį pranešimą apie konvenciją⁶ (toliau – A. Borrás ataskaita)⁷.

13. Laszlo Hadadi ir Csilla Marta Mesko yra Vengrijos piliečiai. Jie susituokė 1979 m. Vengrijoje ir 1980 m. emigravo į Prancūziją. 1985 m. jie papildomai įgijo Prancūzijos pilietybę. C. M. Mesko pateiktais duomenimis, nuo 2000 m. iki 2004 m. ji ne kartą patyrė savo vyro smurtą. 2002 m. vasario 23 d. L. Hadadi Pešto teismo (Vengrija) paprašė nutraukti jo santuoką. C. M. Mesko teigimu, apie šį procesą ji sužinojo tik po šešių mėnesių. 2004 m. gegužės 4 d. galutiniu sprendimu teismas nutraukė santuoką.

14. Savo ruožtu 2003 m. vasario 19 d. C. M. Mesko paprašė *Tribunal de grande instance de Meaux* (Prancūzija) šeimos bylų teisėjo nutraukti santuoką dėl sutuoktinio kaltės. 2005 m. lapkričio 8 d. Nutartimi teisėjas pripažino prašymą nepriimtiniu. Tokį sprendimą C. M. Mesko apskundė *Cour d'appel Paris*, kuris panaikino pirmosios instancijos nutartį. *Cour d'Appel* motyvavo savo sprendimą tuo, kad Vengrijos teismo sprendimas dėl santuokos nutraukimo negali būti pripažintas Prancūzijoje ir todėl C. M. Mesko prašymas nutraukti santuoką yra priimtinas.

3 — OL L 160, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 t., 1 sk., p. 209.

4 — Žr. Reglamento Nr. 1347/2000 šestą konstatuojamąją dalį ir Reglamento Nr. 2201/2003 trečią konstatuojamąją dalį.

5 — OL C 221, 1998, p. 2.

6 — OL C 221, 1998, p. 27.

7 — Žr. Reglamento Nr. 1347/2000 šestą konstatuojamąją dalį ir Reglamento Nr. 2201/2003 trečią konstatuojamąją dalį.

15. Šį teismo sprendimą L. Hadadi apskundė *Cour de Cassation*, kuris, remdamasis EB 234 straipsniu ir EB 68 straipsniu, 2008 m. balandžio 16 d. Sprendimu pateikė Teisingumo Teismui tokius klausimus, kad būtų priimtas prejudicinis sprendimas:

16. Per procesą Teisingumo Teisme savo pozicijas išreiškė L. Hadadi, C. M. Mesko, Prancūzijos, Vokietijos, Suomijos, Lenkijos, Slovakijos ir Čekijos vyriausybės, taip pat Europos Bendrijų Komisija.

1. Ar (Reglamento (EB) Nr. 2201/2003) 3 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad kai sutuoktinai turi teismo, į kurį kreiptasi, valstybės ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietybės, pirmenybę reikia teikti teismo, į kurį kreiptasi, valstybės pilietybei?

2. Jeigu būtų neigiamai atsakyta į ankstesnį klausimą, ar šią nuostatą reikia aiškinti kaip nustatančią, jog kai kiekvienas sutuoktinis turi tų pačių dviejų valstybių narių pilietybės, iš dviejų turimų pilietybių taikoma veiksmingiausia?

3. Jeigu būtų neigiamai atsakyta į ankstesnį klausimą, ar reikia laikyti, jog ši nuostata sutuoktiniams suteikia papildomą galimybę, leidžiančią jų pasirinkimu kreiptis į vieną iš dviejų valstybių, kurių pilietybę jie turi, teismą?

IV — Teisinis vertinimas

A — Įvadinė pastaba apie reglamento taikymą vadovaujantis pereinamojo laikotarpio nuostatomis

17. Pradinio teisinio ginčo dalyką sudaro C. M. Mesko prašymas nutraukti santuoką. Atrodo, kad jos ieškinio priimtinumui keliamą sąlyga, kad santuoka nebūtų nutraukta kitos valstybės narės sprendimu, kurį turėtų pripažinti Prancūzijos teismai. Todėl 2004 m. gegužės 4 d. Vengrijos teismo sprendimo dėl santuokos nutraukimo pripažinimas yra preliminarus klausimas prieš nagrinėjant Prancūzijos teismams pateikto prašymo nutraukti santuoką priimtinumą.

18. Šiuo klausimu reikia pirmiausia patikslinti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 21 straipsnio 1 dalis pagrįsta pripažinimo principo prezumpcija. Sprendimo kilmės valstybės teismų jurisdikcijos nebuvimas

pagal šio reglamento 24 straipsnį paprastai nesuteikia teisės atsisakyti jį pripažinti.

19. Tačiau prašymas nutraukti santuoką buvo paduotas ir ji nutraukta Vengrijoje, kai Reglamentas Nr. 2201/2003 dar nebuvo taikomas. Todėl reglamentu pagrįstą sprendimo dėl santuokos nutraukimo pripažinimą būtų galima svarstyti tik vadovaujantis pereinamojo laikotarpio nuostatomis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atžvilgiu teisingai pasirinko reglamento 64 straipsnio 4 dalimi, kuri susijusi su sprendimais dėl santuokos nutraukimo, kurie

— buvo priimti prieš Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo datą, bet po Reglamento (EB) Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datos,

— byloje, iškeltose prieš Reglamento (EB) Nr. 1347/2000 įsigaliojimo datą.

20. Remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 72 straipsniu, reikšmingos šio reglamento nuostatos taikomos nuo 2005 m. kovo 1 dienos. Reglamentas Nr. 1347/2000 įsigaliojo 2001 m. kovo 1 dieną. Tačiau Vengrijos atveju šiuo atžvilgiu reikia remtis 2004 m. gegužės 1 d., nes Bendrijos teisyne

nuostatos, remiantis Stojimo akto⁸ 2 straipsniu, naujosiose valstybėse narėse tampa privalomos ir taikomos tik nuo šios dienos. L. Hadadi paprašė nutraukti santuoką 2002 m. vasario 23 d., taigi iki Reglamento Nr. 1347/2000 taikymo pradžios Vengrijoje. Sprendimas dėl santuokos nutraukimo buvo priimtas 2004 m. gegužės 4 d., taigi po to, kai Vengrijoje pradėjo veikti Reglamentas Nr. 1347/2000 ir prieš Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo pradžią.

21. C. M. Mesko pateiktais duomenimis, ji apie procesą sužinojo tik praėjus šešiams mėnesiams po to, kai jis prasidėjo. Tačiau ji neteigė, kad L. Hadadi nebūtų ėmęsis nustatytų priemonių, kad dokumentas būtų pristatytas, o dėl to, remiantis reglamento 16 straipsniu, nebūtų laikoma, kad buvo kreiptasi į teismą. Be to, iš bylos medžiagos išplaukia, kad ji dalyvavo procese Pešto teisme.

22. Todėl procesas buvo pradėtas ir sprendimas priimtas 64 straipsnio 4 dalyje numatytu laikotarpiu. Todėl pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 sprendimas turi būti pripažintas, jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta pagal taisykles, atitinkančias arba šio reglamento

8 — Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriais yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003, p. 33).

II skyriuje, arba Reglamente (EB) Nr. 1347/2000, arba bylos iškėlimo metu galiojusioje konvencijoje, sudarytoje tarp Vengrijos ir Prancūzijos, nustatytas taisyklės.

B — *Dėl prejudicinių klausimų*

23. Iš bylos medžiagos nėra matyti, kokiomis taisyklėmis remdamasis Pešto teismas nustatė savo jurisdikciją ir koks yra šių taisyklių turinys. Tačiau prezumpcijai dėl taikytų jurisdikcijos taisyklių atitikties Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsniu, taip pat suformuluotam Reglamento Nr. 1347/2000 2 straipsniui arba taikytinoms konvencijos nuostatomis pakanka, kad Vengrijos teismų jurisdikcija išplauktų ir iš šių normų. Nuodugnai lyginti atitinkamų nuostatų nebūtina. Reglamento 64 straipsnio 4 dalimi siekiama užtikrinti platų reglamente įtvirtintų pripažinimo taisyklių taikymą visų teismų, kurie turėtų jurisdikciją ir taikant suderintas ar konvencijoje nustatytas taisyklės, sprendimams.

24. Ar taip yra, t. y. ar Pešto teismas būtų buvęs kompetentingas ir taikant Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą, turi būti padėta išsiaiškinti prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

25. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą byloje, susijusiose su santuokos nutraukimu, jurisdikciją turi teismai, esantys toje valstybėje narėje, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai arba, kalbant apie Jungtinę Karalystę ir Airiją, kurioje yra abiejų sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta. Tam atvejui, kai abu sutuoktiniai turi tokią pačią dvigubą pilietybę, šioje nuostatoje ypatingas reglamentavimas nenumatytas⁹. Trijuose prejudiciniuose klausimuose aptariamos įvairios galimybės, kaip pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą nustatyti jurisdikciją tokiu atveju.

26. Teigiamo atsakymo į antrąjį klausimą atveju visų pirma reikėtų vadovautis veiksmingiausia pilietybe. Veiksmingiausia pilietybe tokiu atveju veikiausiai reikėtų laikyti tokią pilietybę, kuri dėl papildomų kriterijų, pavyzdžiui, nuolatinės gyvenamosios vietos, sukuria glaudžiausią ryšį su tam tikros valstybės narės, kurios pilietybę turi sutuoktiniai, teismais. Tuo remiantis, pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą jurisdikciją turėtų tik veiksmingiausios pilietybės valstybės narės teismai. Mažiau veiksmingos pilietybės valstybės narės pagal šią nuostatą negalėtų būti teismo vietos valstybės.

9 — Žr. A. Borrás ataskaitos 33 punkto pabaigą.

27. Alternatyvą sudaro trečiame klausime aptarta galimybė, kad abi bendros pilietybės pagrindžia lygiavertės teismo vietas, iš kurių renkasi pareiškėjas. Todėl jurisdikciją turėtų tas valstybės narės teismas, į kurį buvo kreiptasi pirmiausiai. Teismas kitoje valstybėje narėje, į kurį kreipiamasi vėliau, remiantis reglamento 19 straipsnio 3 dalimi, turėtų atsisakyti jurisdikcijos.

28. *Cour de Cassation* iškelia preliminarų klausimą, ar dvigubą pilietybę turinčių asmenų atveju nacionalinis teismas, nepaisydamas veiksmingumo, visuomet turėtų teikti pirmenybę nacionalinei pilietybei.

1. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

29. Atsakant į pirmąjį klausimą, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Prancūzijos teismai susidūrė su netipine situacija, nes, taikydami Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalį, turi įvertinti ne savo, o kitos valstybės narės teismų jurisdikciją.

30. Tačiau paprastai kiekvienas teismas, į kurį kreipiamasi, tikrina savo jurisdikciją ir prireikus pagal reglamento 17 straipsnį pareiškia neturintis jurisdikcijos. Jeigu jis mano turintis jurisdikciją ir priima sprendimą iš esmės, toks sprendimas, išskyrus 22 straipsnyje sureglamentuotus nepripažinimo pagrindus, turi būti pripažintas kitoje valstybėje narėje. Remiantis reglamento 24 straipsniu, nebegalima kelti klausimo, ar kilmės valstybės teismas iš tikrųjų turėjo jurisdikciją.

31. Šis principas išreikštas ir reglamento 19 straipsnio 1 dalyje įtvirtintoje *lis pendens* taisyklėje. Pagal ją teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, sustabdo nagrinėjimo procesą, kol teismas, kuriame pirmiausia buvo iškelta byla, pripažįsta savo jurisdikciją. Teismas, kuriame vėliau buvo iškelta byla, negali tęsti savo proceso, pavyzdžiui, dėl to, kad mano, jog teismas, kuriame pirmiausia buvo iškelta byla, yra nekompetentingas. Vis dėlto ši taisyklė tiesiogiai netaikoma šioje byloje, nes procesas buvo pradėtas prieš pradėdant taikyti reglamentą (Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 1 dalis).

32. Todėl kyla klausimas, kaip pripažinimo valstybėje turi elgtis teismas, kuris pagal 64 straipsnio 4 dalį išimties tvarka turi tikrinti, ar kilmės valstybės teismas turėtų jurisdikciją pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą, kai situoktiniai, be kilmės valstybės pilietybės, turi pripažinimo valstybės pilietybę.

33. *Cour d'appel* šiuo klausimu akivaizdžiai laikosi tokios pozicijos: kokią (bendrą) pilietybę 3 straipsnio 1 dalies b punkto prasme turi abu sutuoktiniai, reikia vertinti vien pagal nacionalinę teisę. Pagal Prancūzijos teisę Prancūzijos pilietybę turintys kelių valstybių piliečiai traktuotini tik kaip Prancūzijos piliečiai, neatsižvelgiant į tai, kad jie papildomai turi vieną ar kelias kitas pilietybes. Todėl pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą Vengrijos teismai neturi jurisdikcijos nutraukti sutuoktinių Hadadi santuoką, nes, Prancūzijos teismų požiūriu, jie yra prancūzai, o ne vengrai.

34. Vis dėlto aš negaliu pritarti šiam požiūriui.

35. Kaip pažymi Vokietijos ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Komisija, 3 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo tikslais negali būti vien pagal nacionalinę teisę nustatoma, kokią pilietybę turi dvipilietis arba į kurią iš kelių pilietybių reikia atsižvelgti. Šiame kontekste pilietybės sąvoka veikia reikalauja autonominio aiškinimo. Tik autonominis aiškinimas užtikrina, kad reglamento jurisdikcijos taisyk-

lės bus vienodai taikomos visose valstybėse narėse¹⁰.

36. Tiesa, A. Borrás pranešime teigiama, kad konvencijoje nieko nesakoma apie dvigubos pilietybės reikšmę, o dėl to kiekvienos valstybės teismai reikšmingų bendrų Bendrijos nuostatų kontekste turi taikyti atitinkamas nacionalines taisykles¹¹.

37. Net jei būtų daroma prielaida, kad šis teiginys teisingas konvencijos atveju, jis negali būti be jokių išlygų pritaikytas Reglamentui Nr. 2201/2003. Rėmimasis nacionaline teise atrodo labiau tinkamas tuomet, kai tam tikrų klausimų nereglamentuoja ES sutartimi pagrįsta konvencija tarp valstybių narių, nei Europos Bendrijos reglamento atveju. Bendrijos teisės aktų atveju pirmenybė teikiama autonominiam, į nuostatų tikslą ir paskirtį orientuotam aiškinimui. Be to, pačiame pranešime yra pastaba, kad nacionalinė teisė turėtų laikytis bendrų Bendrijos nuostatų įtvirtintų ribų.

10 — Šiuo klausimu dėl Briuselio konvencijos žr. 1993 m. liepos 13 d. Sprendimo *Mulox IBC* (C-125/92, Rink. I-4075, 11 punktas) ir 2003 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Pugliese* (C-437/00, Rink. I-3573, 16 punktas).

11 — A. Borrás ataskaitos 33 punkto pabaiga.

38. Šiame kontekste kai kurie bylos dalyviai padarė nuorodą į Sprendimus *Micheletti* ir *Garcia Avello*¹², kuriuose Teisingumo Teismas nagrinėjo pagrindinių laisvių reikšmę ir bendrąjį diskriminacijos draudimą dvigubos pilietybės atvejais. Tačiau šioje byloje pagrindinių laisvių taikymo srities klausimas nekyla, nes pakankamai nuorodų dėl sąsajos su pilietybe išplaukia jau iš paties reglamento.

39. Pavyzdžiui, reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktas neleidžia traktuoti dvipiliečių vien kaip savo piliečių. Toks traktavimas lemtų, kad valstybės narės, šiuo atveju – Prancūzijos, teismas sudarytų šiems asmenims kliūčių remtis 3 straipsnio 1 dalies b punktu, siekiant pagrįsti kitos valstybės narės, šiuo atveju – Vengrijos, teismų jurisdikciją, nors jie turi teismo, kuriame buvo iškelta byla, valstybės pilietybę.

40. Tačiau pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą, jei šios valstybės narės teismai,

kaip būna paprastai, patys tikrintų savo jurisdikciją, jie turėtų pripažinti ją turintys, kad būtų nutraukta dviejų šios valstybės piliečių santuoka¹³. Jeigu išimties tvarka pripažinimo valstybės teismas turi patikrinti sprendimo kilmės valstybės teismo jurisdikciją, jis turi atsižvelgti į tai, kad sutuoktiniai turi ir kilmės valstybės narės pilietybę, ir todėl šios valstybės narės teismai taip pat turėtų preziumuoti turintys jurisdikciją pilietybės pagrindu. Tai taip pat atitinka abipusio pasitikėjimo ir savitarpio pripažinimo principus, kuriais grindžiamas reglamentas.

41. Čia siūlomam aiškinimui neprieštarauja 1930 m. balandžio 12 d. Hagos konvencijos dėl atskirų klausimų pilietybės įstatymų kolizijos atvejais¹⁴ 3 straipsnis. Šioje nuostatoje kodifikuota paprotinės teisės taisyklė, kad asmuo, turintis dvi ar daugiau pilietybių, kiekvienoje valstybėje, kurios pilietybę jis turi, gali būti laikomas jos piliečiu. Tačiau, esant tokiai situacijai kaip nagrinėjama, ši taisyklė nereikalauja ignoruoti, kad kita valstybė, kurios pilietybę papildomai turi tam tikras asmuo, taip pat traktuoja šį asmenį kaip savo pilietį¹⁵.

12 — 1992 m. liepos 7 d. Sprendimas *Micheletti ir kt.* (C-369/90, Rink. I-4239, 10 punktas) ir 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Garcia Avello* (C-148/02, Rink. I-11613, 28 punktas). Dėl rėmimosi valstybės narės pilietybe taip pat žr. 1997 m. spalio 2 d. Sprendimą *Saldanha ir MTS* (C-122/96, Rink. I-5325, 15 punktas); 1999 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Mesbah* (C-179/98, Rink. I-7955, 31 ir paskesni punktai); 2001 m. vasario 20 d. Sprendimą *Kaur* (C-192/99, Rink. I-1237, 19 punktas) ir 2004 m. spalio 19 d. Sprendimą *Zhu ir Chen* (C-200/02, Rink. I-9925, 37 punktas).

13 — Tai bet kuriuo atveju teisinga su išlyga dėl atsakymo į antrąjį klausimą dėl veiksmingos pilietybės reikšmės.

14 — *League of Nations Treaty Series*, 179 t., p. 89. Šioje nuostatoje sakoma: Subject to the provisions of the present Convention, a person having two or more nationalities may be regarded as it's national by each of the States whose nationality he possesses.

15 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Garcia Avello* (minėtas 12 išnašoje, 28 punktas).

42. Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip:

Todėl, siekiant įvertinti *pro* ir *contra* abiejų galimų sprendimų atvejais, šiuos klausimus reikia nagrinėti kartu.

Jeigu valstybės narės teismas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 64 straipsnio 4 dalį turi patikrinti, ar sprendimo kilmės valstybės narės teismas būtų turėjęs jurisdikciją pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, sutuoktinių, kurie abu turi valstybės narės teismo, kuriame iškelta byla, ir kilmės valstybės narės pilietybę, jis negali traktuoti vien kaip savo piliečių. Atvirkščiai, jis turi atsižvelgti į tai, kad sutuoktiniai turi ir kilmės valstybės narės pilietybę ir todėl šios valstybės narės teismai būtų turėję jurisdikciją priimti sprendimą.

44. C. M. Mesko ir Lenkijos vyriausybė pasisako už rėmimąsi veiksmingiausia pilietybe. Tokia dėl daugiau kaip dvidešimties metų gyvenimo Prancūzijoje C. M. Mesko laiko Prancūzijos pilietybę. Ji pabrėžia, kad vienodas abiejų pilietybių statusas galėtų sukelti lenktynes skubant į teismus ir sudaryti galimybę piktnaudžiauti „forum shopping“ forma.

2. Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

43. Antrąjį ir trečiąjį klausimą sieja alternatyvus ryšis: nustatant jurisdikciją dvipiliečių santuokos nutraukimo atžvilgiu reikia atsižvelgti arba vien į veiksmingiausią pilietybę, todėl konstatuotina tik viena galima teismo vieta pilietybės pagrindu, arba į abi pilietybes, o dėl to šiuo aspektu gali būti grindžiama teismų jurisdikcija abiejose valstybėse narėse.

45. Kiti bylos dalyviai, atvirkščiai, pabrėžia, kad 3 straipsnio 1 dalies b punktas paremtas vien bendra sutuoktinių pilietybe. Teismo jurisdikcija negali būti siejama su papildoma sąlyga, kad tai būtų veiksmingiausia pilietybė. Be to, pabrėžiama, kad 3 straipsnio 1 dalies a punkte ir šiaip jau numatytos papildomos su nuolatine gyvenamąja vieta susijusios teismo vietos, kurios yra lygiavertės teismo vietai pagal bendrą pilietybę.

46. Pirmiausia pažymėtina, kad Reglamentas Nr. 2201/2003 reglamentuoja tik teismo jurisdikciją ir nenustato kolizinių normų, kurios lemia, kokia materialioji teisė taikytina nutraukiant santuoką. Todėl jurisdikciją pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 turintis teismas turi nustatyti taikytiną teisę, remdamasis nacionaline teise. Vis dėlto, jeigu, kaip veikiausiai yra ir Vengrijos atveju, pagal nacionalines kolizines taisykles pirmenybė teikiama teismo vietos teisei (*lex fori*), teismo vietos nustatymas galėtų lemti netiesioginį preliminarų sprendimą dėl taikytinos teisės.

47. Todėl literatūroje kritikuojamas reglamento „kolizinis aklumas“ (*négation des conflits de lois*)¹⁶ iš tikrųjų gali sudaryti palankias sąlygas sutuoktinių lenktynėms į teismus. Užuot ramiai apgalvoję santuokos nutraukimo proceso pradžią, nesutariantys sutuoktiniai galbūt bus skatinami skubiai kreiptis į vieną iš jurisdikciją turinčių teismų, siekdami užsitikrinti pagal tarptautinę privatinę teisę šios teismo vietos taikytinos materialiosios santuokos nutraukimo privalumus. Taip, be kita ko, yra todėl, kad jeigu, pavyzdžiui, kreipiamasi į du teismus, pagal 19 straipsnyje įtvirtintą prioriteto taisyklę jurisdikciją turėtų teismas, kuriame pirmiausia iškelta byla.

16 — Žr. C. Kohler „Status als Ware: Bemerkungen zur europäischen Verordnung über das internationale Verfahrensrecht für Ehescheidungen“, P. Mansel (leid.) *Vergemeinschaftung des europäischen Kollisionsrechts*, 2001, p. 41 (p. 42), (versija prancūzų kalba: C. Kohler „Libre circulation du divorce? Observations sur le règlement communautaire concernant les procédures en matière matrimoniale“, R. M. de Moura Ramos ir kt. (leid.) *Estudos em homenagem à Professora Doutora Isabel de Magalhães Collaço. Vol. I*, 2002, p. 231 (p. 233).

48. Šias neigiamas reglamento apribojimo jurisdikcijos reglamentavimu pasekmes mato ir Komisija. Todėl ji jau yra pasiūliusi įvesti bendrąsias taisykles taikytinai teisei nustatyti¹⁷.

49. Tačiau pirmiau išdėstyti argumentai susiję su pačiu santuokos nutraukimu, o ne su santuokos nutraukimo pasekmėmis, pavyzdžiui, visų pirma išlaikymo teise. Atitinkama Reglamento Nr. 44/2001¹⁸ 5 straipsnio 2 punkto jurisdikcijos norma neseniai buvo pakeista specialiu reglamentu¹⁹, kuriame, be kita ko, daroma nuoroda į 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnį jurisdikcija sprendimams dėl globos teisių taip pat nebūtinai savaime sutampa su jurisdikcija santuokos nutraukimo atveju. Galiausiai

17 — Komisijos pasiūlymas dėl reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir nustatymo taikytinos teisės taisykles bylose, susijusiose su santuoka, C (2006) 399 galutinis. Taip pat žr. 2005 m. kovo 14 d. Žaliąją knygą dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos C (2005) 82 galutinis. Kadangi iki šiol nebuvo pasiektas sutarimas dėl šio reglamento, vadinamojo Roma III, pasiūlymo, dabar svarstoma galimybė imtis veiksmų pasitelkus glaudesnio bendradarbiavimo mechanizmą (žr. Pranešimą spaudai dėl 2887 Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdžio 2008 m. liepos 24–25 d., prieinamas: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/08/205&format=PDF&aged=0&language=DE&guiLanguage=en>). Konkrečiau dėl pasiūlymo: C. Kohler „Zur Gestaltung des europäischen Kollisionsrechts für Ehesachen: Der steinige Weg zu einheitlichen Regeln über das anwendbare Recht für Scheidung und Trennung“, *Zeitschrift für das Gesamte Familienrecht, (FamRZ)*, 2008, p. 1673.

18 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 t., 4 sk., p. 42).

19 — 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1).

turtinių santuokos nutraukimo pasekmių iš viso neregulmentuoja jokia Bendrijos teisės norma.

50. Formaliai C. M. Mesko prieštarauja Pešto teismo jurisdikcijai. Tačiau atrodo, kad iš esmės, jos nuomone, visų pirma neteisinga tai, kad santuokai nutraukti buvo taikoma Vengrijos, o ne Prancūzijos teisė. Ji mano, kad jos sutuoktinis sąmoningai paprašė nutraukti santuoką Vengrijoje, siekdamas išvengti santuokos nutraukimo dėl sutuoktinio kaltės pasekmių pagal Prancūzijos teisę, nors sutuoktiniai beveik nebeturėjo ryšių su Vengrija.

51. Atsižvelgiant į tai, reikia patikrinti, ar 3 straipsnio 1 dalies b punktą turi būti aiškinamas taip, kad kelias pilietybes turinčių asmenų atveju teismo jurisdikciją pagrindžia vien veiksmingiausia bendra pilietybė.

52. Veiksmingiausios pilietybės prioriteto principas jau ilgą laiką žinomas tarptautinėje teisėje²⁰ ir, pavyzdžiui, turi įtakos valstybių

teisei suteikti diplomatinę gynybą²¹. Šiuo atžvilgiu veiksmingesne visų pirma reikia laikyti tos valstybės, kurioje asmuo turi nuolatinę gyvenamąją vietą, pilietybę²².

53. Šioje byloje nereikės nagrinėti, kokia apimtimi šios koncepcijos perkėlimą riboja pagrindinės laisvės²³, jeigu pirmenybės veiksmingiausiai pilietybei teikimui prieštarauja jau pats reglamentas. Tam reikia iširti, ar pilietybės sąvoka 3 straipsnio 1 dalies b punkte gali būti aiškinama taip, kad kelias pilietybes turinčių asmenų atveju reikia vadovautis tik tos valstybės narės pilietybe, su kuria egzistuoja glaudžiausias faktinis ryšys.

54. Pirmiausia tokio aiškinimo nepagrindžia 3 straipsnio 1 dalies b punkto tekstas. Kaip teisingai pažymi Vokietijos vyriausybė, daugelyje kitų reglamento vietų daroma sąsaja su pilietybe, ir tai nereiškia vien veiksmingiausios pilietybės. Jeigu, nukrypdamas nuo šio

20 — Žr. 1930 m. balandžio 12 d. Hagos konvencijos (minėta 41 punkte) 5 straipsnį, kuriame nustatyta: „Within a third State, a person having more than one nationality shall be treated as if he had only one. Without prejudice to the application of its law in matters of personal status and of any conventions in force, a third State shall, of the nationalities which any such person possesses, recognise exclusively in its territory either the nationality of the country in which he is habitually and principally resident, or the country with which in the circumstances he appears to be in fact most closely connected.“

21 — Žr. 1955 m. balandžio 6 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo Sprendimą *Nottebohm, I.C.J. Reports 1955*, p. 4, 22 ir paskesni puslapiai.

22 — Žr. 1930 m. balandžio 12 d. Hagos konvencijos (minėta 20 išnašoje) 5 straipsnį.

23 — Šiuo klausimu žr. 12 išnašoje minėtą teismo praktiką, iš kurios kai kurie bylos dalyviai daro išvadą, kad vadovavimasis veiksmingiausia pilietybe prieštarauja pagrindinėms laisvėms.

principo, teisės aktų leidėjas 3 straipsnio 1 dalies b punkte būtų norėjęs numatyti, kad reikšminga tik veiksminga pilietybė, reikėtų tikėtis aiškios atitinkamos normos.

55. Tačiau vien tekstas neturi lemiamos reikšmės. Veikiau reikia atsižvelgti ir į normos prasmę bei tikslą, jos atsiradimo istoriją bei jos kontekstą.

56. Remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 pirma konstatuojamąja dalimi, šis reglamentas prisideda kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Su santuoka susijusių bylų atžvilgiu juo toliau siekiama tikslų, kuriais jau buvo pagrįstas Reglamentas Nr. 1347/2000 ir Konvencija Briuselis II²⁴.

57. Kaip pasakyta A. Borrás ataskaitoje, Konvencijos Briuselis II jurisdikcijos taisyklės buvo grindžiamos siekiu atsižvelgti į bylos dalyvių interesus ir suteikti lankstaus reglamentavimo galimybę, atitinkančią asmenų judumą. Šios taisyklės turėjo padėti supaprastinti reglamentavimą piliečiams kartu užtikrinant teisinį saugumą²⁵. Todėl jurisdikcijai nustatyti pasirinkti kriterijai yra objektyvaus, alternatyvaus ir išimtinio pobūdžio²⁶.

58. Dėl šių tikslų asmenims, kurie pasinaudojo judėjimo laisve, reikėtų suteikti galimybę lanksčiai pasirinkti teismo vietą. Pavyzdžiui, šiems asmenims gali būti paprasčiau kreiptis į teismus tos valstybės narės, kurioje jie turi nuolatinę gyvenamąją vietą. Tačiau taip pat galima įsivaizduoti, kad jie norės kreiptis į teismą savo gimtojoje valstybėje, kurios kalbą jie geriau moka ir kurios teismų sistema ir teisė jiems geriau žinoma. Todėl Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punkte numatytos kelios teismo vietos, kurios, kitaip nei kai kurios 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijoje dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (Briuselio konvencija) numatytos teismo vietos, sąmoningai neskirstomos pagal rangą²⁷.

59. Jeigu dvipiliečių atveju taikant 3 straipsnio 1 dalies b punktą būtų atsižvelgiama tik į veiksmingiausią pilietybę, tai apribotų pasirinkimo galimybes. Kadangi kvalifikuojant pilietybę kaip veiksmingą didelė reikšmė tektų nuolatinėi gyvenamajai vietai, teismo vietos pagal 3 straipsnio 1 dalies a ir b punktus dažnai sutaptų. Faktiškai dvipiliečių atveju tai reikštų teismo vietų pagal a ir b punktus rango nustatymą, kurio kaip tik ir nenorėta. Tačiau situoktiniai, turintys tik vieną bendrą pilietybę, galėtų kreiptis į teismą savo gimtojoje

24 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 antrą konstatuojamąją dalį.

25 — Žr. A. Borrás ataskaitos 27 punktą.

26 — A. Borrás ataskaitos 27 punktą.

27 — Žr. A. Borrás ataskaitos 28 punktą.

valstybėje netgi tuo atveju, jeigu jau ilgą laiką neturi šioje valstybėje nuolatinės gyvenamosios vietos ir tebeegzistuoja tik nedaug faktinių ryšių su šia valstybe.

60. Jurisdikcijos nustatymo kriterijai turi leisti nustatyti faktinį ryšį su atitinkama valstybe, kaip pabrėžiama Reglamento Nr. 1347/2000 dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje²⁸. Šis ryšis pagrindžiamas arba nuolatinė gyvenamąja vieta teismo valstybėje, arba bendra pilietybe. Šiuo atžvilgiu teisės aktų leidėjas, taikydamas apibendrinamąjį metodą, daro prielaidą, kad su pilietybe susijęs ir faktinis ryšis, ir tokiu būdu numato paprastą reikšmingą kriterijų, leidžiantį neabejotinai nustatyti jurisdikciją turintį teismą.

61. Į 3 straipsnio 1 dalies b punktą nebuvo įtraukti toliau siekiantys kokybiniai kriterijai, kaip antai pilietybės veiksmingumas. Viena vertus, pilietybės veiksmingumo nustatymas papildomai apsunkintų teismo jurisdikcijos tikrinimą. Kita vertus, tai prieštarautų regla-

mento tikslui užtikrinti teisinį saugumą, kiek tai susiję su teismų jurisdikcija.

62. Veiksmingiausios pilietybės nustatymas būtų susijęs su dideliu netikrumu jau vien todėl, kad nėra šios nekonkrečios sąvokos apibrėžties. Be to, tokiu atveju galbūt reikėtų atsižvelgti į daugelį faktinių aplinkybių, kurios ne visuomet leidžia pasiekti vienareikšmį rezultatą. Blogiausiu atveju tai galėtų lemti negatyviąją jurisdikcijos koliziją, kai du teismai atitinkamai mano, kad veiksmingiausia kitos valstybės narės pilietybė. Reglamente nėra nuostatos dėl tokių jurisdikcijos kolizijų, pagal kurią vienos valstybės narės teismas galėtų privalomai perduoti bylą kitos valstybės narės teismui²⁹.

63. Šiai išvadai neprieštarauja tai, kad pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą Jungtinės Karalystės ir Airijos atveju reikšminga sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta (angl. „domicile“), o ne jų pilietybė. Teisinga, kad „domicile“ gali turėti tam tikrų panašumų su veiksminga pilietybe. Pavyzdžiui, pagal reikšmingas nacionalines nuostatas kiekvienas asmuo gali turėti tik vieną „domicile“³⁰. Tačiau iš šios dviem valstybėms narėms

28 — Joje nustatyta: „reglamente įtvirtinti jurisdikcijos pagrindai grindžiami taisykle, kad tarp suinteresuotosios šalies ir jurisdikciją turinčios valstybės narės turi būti faktinis ryšys; sprendimas įtraukti tam tikrus pagrindus tolygus faktui, kad jie yra skirtingose nacionalinėse teisinėse sistemose ir juos pripažįsta kitos valstybės narės“.

29 — Žr. mano 2009 m. sausio 29 d. Išvadą byloje „A“ (C-523/07, byla dar nagrinėjama Teisme, 76 ir 80 punktai).

30 — Šiuo klausimu žr. A. Borrás ataskaitoje (34 punktas) išdėstytus Jungtinės Karalystės ir Airijos samprotavimus.

galiojančios specialios taisyklės, kuri leidžia joms laikytis tradiciškai taikytų kriterijų jurisdikcijai pagrįsti, negalima daryti bendrų išvadų dėl pilietybės sąvokos išaiškinimo.

64. Be to, kaip teisingai pabrėžia Slovakijos vyriausybė, susidūrus bendroms „domicile“ vienoje valstybėje narėje ir bendroms kitos valstybės narės pilietybėms gali kilti tokių pačių problemų kaip ir susidūrus dviem pilietybėms. Iš reglamento nėra matyti, kad tokiu atveju bendra „domicile“ pagrindžia vienintelę teismo vietą ir negalima kreiptis į bendros pilietybės valstybės teismus.

65. Taigi apibendrinant galima konstatuoti, kad 3 straipsnio 1 dalies b punkte esančios pilietybės sąvokos apribojimas veiksmingiausia pilietybe neatitinka nei Reglamento Nr. 2201/2003 teksto, nei tikslų. Apskritai reglamento jurisdikcijos sistema nėra pagrįsta siekiu užkirsti kelią kelioms teismo vietoms. Atvirkščiai, jame aiškiai numatyta bendra kelių tokių pačios svarbos teismo vietų egzistencija.

66. Su tuo neišvengiamai susijusi pareiškėjo pasirinkimo teisė. Tai, kad tokiu atveju dvipiliečiai gali rinktis iš dviejų valstybių

narių teismų, kurie turi jurisdikciją vien remiantis pilietybe, neprieštarauja reglamentui. Kadangi 3 straipsnio 1 dalies b punkte suponuojama, kad abu sutuoktiniai turi teismo, kuriame iškelta byla, vietos pilietybę, taikant šią nuostatą užtikrinama, kad abu sutuoktiniai turi vienodą ryšį su šia teismo vieta ir nebus kreiptasi į tokį teismą, kurio jurisdikcija būtų visiškai nenumatoma arba neturėtų jokios sąsajos su vienu iš sutuoktinių.

67. Pareiškėjo pasirinkimo teisė taip pat nesukelia padidinto teisinio nesaugumo. Iš teisinio saugumo principo išplaukia, kad Bendrijos teisės aktai turi būti vienareikšmiai ir jų taikymas turi būti prognozuojamas suinteresuotojo asmens požiūriu³¹. Čia siūlomu 3 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimu atsižvelgiama į šiuos reikalavimus, nes jurisdikcija dėl bendros pilietybės gali būti nustatyta be jokių abejonių. Teisinga, kad kelias pilietybes turinčių asmenų atveju jurisdikciją gali turėti kelių valstybių narių teismai. Tačiau, jeigu dėl to būtų kreiptasi į kelių

31 — Žr., be kita ko, 2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Nyderlandai prieš Tarybą* (C-301/97, Rink. I-8853, 43 punktas); 2006 m. vasario 21 d. Sprendimą *Halifax ir kt.* (C-255/02, Rink. I-1609, 72 punktas) ir 2008 m. rugsėjo 16 d. Sprendimą *Isle of Wight Council ir kt.* (C-288/07, Rink. p. I-7203, 47 punktas).

valstybių narių teismus, jurisdikcijos kolizija vienareikšmiškai išsprendžiama 19 straipsnyje.

praktiką neleidžiama apgaule arba piktnaudžiaujant remtis Bendrijos teise³². Tačiau piktnaudžiavimas suponuoja, kad nepaisant formalaus Bendrijos teisėje nustatytų sąlygų laikymosi rėmimasis tam tikru reglamentavimu prieštarauja jo tikslams³³.

68. Kaip rodo nagrinėjama byla, neigiami gretutiniai reiškiniai, kaip antai lenktynės į teismus, iš tikrųjų nėra tokie probleminiai teismų jurisdikcijos požiūriu. Nors C. M. Mesko ilgą laiką gyvena Prancūzijoje ir Vengrijoje vykstančiame procese jai dalyvauti sudėtingiau nei procese, vykstančiame jos gyvenamosios vietos teisme, vis dėlto ji visų pirma prieštarauja ne pačiai teismo vietai. Ji veikiau ginčija Vengrijos, o ne Prancūzijos santuokos nutraukimo teisės normų taikymą. Tačiau tai yra ne tiesioginė Reglamento Nr. 2201/2003 pasekmė, o Vengrijos tarptautinės privatinės teisės taisyklių išdava. Būtų neteisinga kompensuoti vienodų kolizinių normų nebuvimą tikslams ir sistemai prieštaraujančiu esamų jurisdikcijos nuostatų aiškinimu.

70. Tačiau, kaip minėta, kreipimasis į valstybės narės, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai, teismus neprieštarauja 3 straipsnio 1 dalies b punkto tikslams net tuomet, kai vadovaujamosi mažiau veiksminga pilietybe.

71. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad teismo jurisdikcijos normų atveju didelę reikšmę turi teisinis saugumas, kuris reikalauja, kad suinteresuotieji asmenys galėtų numatyti Bendrijos teisės taikymą³⁴. Todėl piktnaudžiavimo teise idėja išimtiniais atvejais vis dėlto gali lemti, kad kreipimasis į pagal taikytinas nuostatas jurisdikciją turintį teismą turėtų būti laikomas piktnaudžiavimu.

69. Galiausiai kreipimosi į pagal 3 straipsnio 1 dalies b punktą jurisdikciją turintį teismą negalima laikyti ir piktnaudžiavimu, kaip teigė C. M. Mesko atstovas per teismo posėdį. Teisinga, kad pagal nusistovėjusią teismo

32 — Žr. 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Emsland-Stärke* (C-110/99, Rink. I-11569, 51 ir paskesni punktai) bei Sprendimą *Halifax ir kt.* (minėtas 31 išnašoje, 68 punktas su tolesnėmis nuorodomis).

33 — Šiuo klausimu žr. Sprendimus *Emsland-Stärke* (minėtas 33 išnašoje, 52 punktas) *Halifax ir kt.* (minėtas 31 išnašoje, 74 punktas).

34 — Žr. šios išdava 31 išnašoje minėtą teismo praktiką.

V — Išvada

72. Atsižvelgdama į šiuos argumentus, siūlau į *Cour de Cassation* prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. Jeigu valstybės narės teismas pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 64 straipsnio 4 dalį turi patikrinti, ar sprendimo kilmės valstybės narės teismas būtų turėjęs jurisdikciją pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, sutuoktinių, kurie abu turi valstybės narės teismo, kuriame iškelta byla, ir kilmės valstybės narės pilietybę, jis negali traktuoti vien kaip savo piliečių. Atvirkščiai, jis turi atsižvelgti į tai, kad sutuoktiniai turi ir kilmės valstybės narės pilietybę ir todėl šios valstybės narės teismai būtų turėję jurisdikciją priimti sprendimą.
2. Jeigu sutuoktiniai turi kelias bendras pilietybes, nustatant jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies b punktą reikia atsižvelgti ne vien į veiksmingiausią pilietybę. Atvirkščiai, pagal šią normą jurisdikciją turi visų valstybių narių, kurių pilietybę turi sutuoktiniai, teismai.